

# ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ НА ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Рябокін С. С., Дем'яник Ю. В.

**Бібліографічний опис:** Рябокін С. С., Дем'яник Ю. В. ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ НА ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ // Якість освіти в умовах змін: наукові пошуки, педагогічна практика та предметні методики : збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Кам'янець-Подільський, 2026. С. 85-90.  
**Видавець:** ГО «Педагогічна платформа “Якість освіти”»  
**Оригінальні сторінки у збірнику:** 85-90

УДК 37.014.5:004]:321.7

*Рябокін Сергій Сергійович,*

*викладач правознавства, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист*

*Дем'яник Юрій Володимирович,*

*викладач соціально-економічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, старший викладач*

*Берестинський педагогічний фаховий коледж Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради*

Цифрова трансформація освіти сьогодні розглядається не лише як процес модернізації технологічної інфраструктури закладів освіти або впровадження цифрових інструментів у навчання. Фактично йдеться про зміну освітньої парадигми, у межах якої відбувається переосмислення механізмів соціалізації молоді, формування громадянської свідомості та системи цінностей. У цьому контексті особливого значення набуває питання взаємозв'язку між цифровими змінами в освітньому середовищі та розвитком демократичної культури молодого покоління. Європейський освітній простір послідовно розглядає освіту як один із ключових інструментів утвердження демократії, прав людини та громадянської відповідальності. Водночас розвиток цифрових технологій суттєво трансформував механізми формування ціннісних орієнтацій молоді. Якщо раніше провідна роль у цьому процесі належала родині, закладу освіти та безпосередньому соціальному оточенню, то нині значна частина суспільного досвіду здобувається в цифровому середовищі. Саме цифровий простір дедалі частіше виступає середовищем громадянської комунікації, суспільної дискусії, соціальної активності та політичної участі молоді.

У таких умовах демократичні цінності перестають бути виключно предметом вивчення окремих освітніх компонентів. Їх формування дедалі більше залежить від характеру цифрової взаємодії, рівня медіаграмотності, здатності критично оцінювати інформацію, дотримуватися етичних норм комунікації та

усвідомлювати власну відповідальність у цифровому просторі. Відтак цифрове освітнє середовище набуває не лише навчальної, а й потужної соціалізаційної функції.

Проблематика цифрової трансформації освіти та її впливу на розвиток демократичних цінностей молоді перебуває на перетині кількох наукових напрямів: цифровізації освітнього середовища, формування цифрової компетентності, цифрового громадянства, медіаграмотності та громадянської освіти.

Теоретико-методологічні засади цифрової трансформації освіти в Україні розкрито у працях В. Бикова, О. Спіріна, С. Литвинової, Н. Морзе, О. Глазунової, М. Шишкіної, В. Осадчого, які досліджують питання розвитку цифрового освітнього середовища, цифрових платформ, дистанційного та змішаного навчання, а також формування цифрової компетентності учасників освітнього процесу.

Окремий напрям становлять дослідження О. Овчарук, присвячені цифровому громадянству та освіті для демократичного громадянства. Учена наголошує на важливості використання цифрових інструментів для розвитку громадянських компетентностей, демократичної культури та соціальної відповідальності здобувачів освіти.

Важливе значення для розуміння процесів формування демократичних цінностей мають праці І. Бега, Н. Гупан, Г. Пономарьової, О. Пометун, Т. Ремех, О. Сухомлинської, А. Харківської у яких розкрито теоретичні засади громадянської освіти, демократичного виховання та розвитку активної громадянської позиції молодого покоління. Науковці наголошують на необхідності формування в молоді поваги до прав людини, соціальної відповідальності, культури діалогу та демократичної участі.

Цифрова трансформація освіти належить до ключових тенденцій розвитку сучасного суспільства та виступає одним із визначальних чинників модернізації освітнього простору України відповідно до європейських стандартів.

Традиційно формування демократичних цінностей пов'язувалося з вивченням суспільствознавчих дисциплін, участю молоді в органах студентського самоврядування, громадських об'єднаннях або волонтерських ініціативах. Проте в умовах цифрової трансформації освіти механізми засвоєння демократичних норм і моделей поведінки зазнають суттєвих змін. Молодь дедалі частіше отримує досвід суспільної взаємодії саме через цифрові сервіси, онлайн-платформи та мережеві спільноти. У результаті цифрове освітнє середовище перетворюється на простір практичного засвоєння демократичних принципів.

Особливість цифрового середовища полягає в тому, що воно забезпечує значно ширші можливості для комунікації порівняно з традиційними формами взаємодії. Здобувачі освіти мають змогу брати участь у дискусіях, висловлювати власну думку, аргументувати позицію, отримувати зворотний зв'язок та взаємодіяти з представниками різних соціальних груп незалежно від географічних обмежень. Такі можливості сприяють формуванню культури діалогу, що є однією з базових характеристик демократичного суспільства.

Суттєвою перевагою цифрового освітнього середовища є його відкритість. На відміну від традиційної моделі передачі знань, де джерелом інформації виступає переважно викладач, цифровий простір надає молоді можливість працювати з різними джерелами інформації, зіставляти позиції, аналізувати альтернативні точки зору та формувати власне ставлення до суспільних явищ. Саме через таку практику формується готовність до плюралізму думок, що становить основу демократичної культури.

Не менш важливим є те, що цифрові освітні технології сприяють переходу від пасивного сприйняття інформації до активної участі у створенні освітнього контенту. Участь у проєктній діяльності, спільне створення цифрових ресурсів, підготовка презентацій, блогів, відеоматеріалів та інформаційних кампаній формують відповідальність за результати колективної діяльності, навички співпраці та здатність досягати компромісу під час вирішення спільних завдань.

Демократичні цінності формуються не лише через засвоєння певних знань, а насамперед через набуття відповідного соціального досвіду. Саме тому цифрове освітнє середовище доцільно розглядати як своєрідну модель демократичного суспільства, у межах якої молодь набуває практики відкритої комунікації, відповідального прийняття рішень, дотримання етичних норм взаємодії та поваги до прав інших учасників освітнього процесу.

Сучасне цифрове середовище створює широкі можливості для залучення молоді до суспільного життя. Соціальні мережі, цифрові освітні платформи, електронні сервіси громадянської участі та комунікаційні ресурси сприяють розвитку навичок демократичного діалогу, участі у громадських ініціативах, волонтерських проєктах та обговоренні суспільно важливих питань. Водночас така відкритість цифрового простору породжує низку ризиків, пов'язаних із поширенням дезінформації, інформаційних маніпуляцій та цифрової агресії. Однією з ключових умов розвитку демократичних цінностей молоді стає медіаграмотність.

Важливим результатом цифрової трансформації освітнього середовища є формування культури відкритого діалогу. У цифровому просторі молодь отримує можливість взаємодіяти з представниками різних культур, світоглядних позицій і соціальних груп, що сприяє розвитку толерантності, взаємоповаги та міжкультурної компетентності, які становлять основу європейських демократичних цінностей.

Окремої уваги заслуговує проблема академічної доброчесності як складової демократичної культури. Цифрове освітнє середовище створює нові можливості для доступу до інформації, проте одночасно актуалізує питання відповідального використання цифрового контенту, дотримання авторського права та етичних норм академічної діяльності. У цьому контексті формування культури академічної доброчесності виступає важливою умовою виховання відповідального та свідомого громадянина.

Одним із найсерйозніших викликів залишається проблема інформаційного перевантаження. Щоденно молодь стикається з величезними масивами інформації, значна частина якої є недостовірною, маніпулятивною або навмисно спрямованою на спотворення суспільної думки. За відсутності навичок

критичного аналізу інформації цифрове середовище може стати не інструментом розвитку громадянської свідомості, а чинником поширення стереотипів, упереджень та поляризації суспільних поглядів.

Ще одним викликом є поширення культури поверхневого споживання інформації. Висока швидкість оновлення цифрового контенту часто знижує потребу в його глибокому осмисленні. У результаті молодь може орієнтуватися не на аргументованість і достовірність інформації, а на її емоційну привабливість або популярність. Така тенденція негативно впливає на розвиток критичного мислення та здатність приймати виважені громадянські рішення.

Окремої уваги потребує проблема цифрової етики. Анонімність та дистанційність комунікації нерідко призводять до поширення мови ворожнечі, проявів нетолерантності, кібербулінгу та агресивної поведінки. У зв'язку з цим одним із пріоритетних завдань сучасної освіти стає виховання культури відповідальної цифрової взаємодії, заснованої на повазі до людської гідності, прав людини та демократичних принципів співіснування.

Отже, цифрова трансформація освітнього середовища є не лише технологічним процесом модернізації освіти, а й важливим чинником розвитку демократичних цінностей молоді. Її потенціал реалізується через формування цифрового громадянства, розвиток медіаграмотності, критичного мислення, культури відкритого діалогу, академічної доброчесності та соціальної відповідальності.

Цифрова трансформація освітнього середовища змінює не лише форми організації освітнього процесу, а й механізми формування ціннісних орієнтацій молоді. За сучасних умов цифровий простір стає середовищем соціалізації, громадянської взаємодії та суспільної комунікації, тому саме в ньому дедалі активніше відбувається становлення демократичної культури молодого покоління. Отже, в умовах європейської інтеграції України цифрова трансформація освіти має розглядатися як важливий ресурс утвердження демократичних цінностей, розвитку цифрового громадянства та виховання соціально відповідальної молоді.

## **Список використаних джерел**

Іваній О. М., Ганжа В. В. Цифрова трансформація освіти як об'єкт державного управління в умовах глобалізації. Право та державне управління. 2024. № 1. С. 170–176.

Тимченко О. В. Цифрова трансформація освітнього середовища закладу фахової передвищої освіти. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2023. № 92(1). С. 147–152.

Харківська А. А., Прокопенко А. О., Бакуменко Т. К. Формування цифрової та інфомедійної грамотності здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання: міжнародний вимір. Академічні візії. 2026. № 53. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2932>

Цифрова трансформація освіти: теоретико-методичні засади : монографія / за ред. В. П. Сергієнка. Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. 382 с.